

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ім. Г. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» ім. І. СІКОРСЬКОГО

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ XII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

м. Харків, 25 жовтня 2024 р.

**Харків
2024**

УДК 316.05

Л 93

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 8 від 25.10.2024 р.)

Головні редактори:

Панченко С. В., доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, в. о. ректора Українського державного університету залізничного транспорту

Андрущенко В. П., доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Редакційна колегія:

Абашинік В. О., д-р філос. наук, професор

Вельш Вольфганг, габілітований доктор філософії, професор

Каграманян А. О., канд. техн. наук, доцент

Коростельов Є. М., канд. техн. наук, доцент

Лях В. В., д-р філос. наук, професор

Новіков Б. В., д-р філос. наук, професор

Панченко В. В., канд. техн. наук, доцент

Соломніков І. В., канд. екон. наук, доцент

Толстов І. В., канд. філос. наук, доцент

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XII Міжнар. наук.- практ. конф. 25 жовтня 2024 р. / відп. за випуск І. В. Толстов. — Харків: УкрДУЗТ, 2024. — 217 с.

УДК 316.05

Шановні учасники конференції!

Щиро вітаю вас із початком роботи XII Міжнародної науково-практичної конференції «Людина, суспільство, комунікативні технології», яка відбувається в Українському державному університеті залізничного транспорту! Незважаючи на непрості часи, які зараз переживає наша країна, ми продовжуємо спільно працювати на освітньому та науковому фронті, сприяючи розвитку нових ідей, знань і досліджень.

Наш університет, маючи понад 90-річну історію, є провідним закладом у підготовці фахівців транспортної галузі. Випускники університету завжди демонстрували високу професійну майстерність і відповідальність за майбутнє країни. Сьогодні, як і раніше, ми прагнемо не лише навчати, але й виховувати справжніх громадян, патріотів, здатних змінювати на краще та працювати на благо українського суспільства.

Ця конференція, дванадцята на сьогодні, традиційно об'єднує науковців, дослідників і фахівців із різних куточків світу. Особливо дякую нашим закордонним учасникам, які підтримали нас своїми доповідями та присутністю. Їхня участь надає конференції міжнародного масштабу та свідчить про важливість обміну досвідом, особливо в такі критичні моменти для нашої країни.

Незважаючи на всі труднощі, сьогоднішні дискусії та обговорення сприятимуть не тільки академічному прогресу, але й вирішенню актуальних проблем, що стосуються науки, соціальних, гуманітарних і технологічних аспектів сучасного світу. Я вірю, що ваші дослідження та нові ідеї стануть внеском у відбудову України і її реформування.

Насамкінець хочу з вами поділитися цитатою відомого в'язня концтабору, ученого, психіатра Віктора Франкла: «Першими ламалися ті, хто вірив, що скоро все закінчиться. Після них – ті, хто не вірив, що це колись закінчиться. Вижили ті, хто фокусувався на своїх діях, без очікувань про те, що може чи не може статися». Тому я впевнений, що ця конференція стане для вас тим місцем сили, де ви зможете проявити себе повною мірою, і вселить надію на нашу спільну перемогу в усіх сенсах цього слова!

Зичу всім учасникам конференції плідної роботи, цікавих доповідей, насичених дискусій, нових відкриттів, успіхів у подальших наукових пошуках, миру, здоров'я і добробуту!

***В. о. ректора Українського державного
університету залізничного транспорту,
доктор технічних наук, професор, академік
транспортної Академії України***

Сергій ПАНЧЕНКО

СЕКЦІЯ І. ФІЛОСОФСЬКІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

*АНДРУЩЕНКО В. П., д-р філос. наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
дійсний член Національної академії педагогічних наук України,
ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова,
м. Київ, Україна,*

*ПАНЧЕНКО С. В., д-р техн. наук, професор,
академік Транспортної академії України,
в. о. ректора Українського державного
університету залізничного транспорту
м. Харків, Україна*

ОСВІТА – ЗАПОРУКА МІЖЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ДІАЛОГУ

Сучасний світ перебуває у стані глибокої кризи, породженої як зовнішніми викликами глобалізації, так і внутрішніми суперечностями між різними цивілізаціями. Одним із найгостріших проявів цієї кризи є російська агресія проти України, яка стала трагедією і для українського народу, і для всієї міжнародної спільноти. Ця агресія – це не просто війна між двома державами, але й конфлікт між різними світоглядними системами, різними цивілізаційними цінностями. У цьому сенсі освіта є головним чинником, здатним забезпечити порозуміння та подолання міжцивілізаційних розколів. Освіта – це не лише передавання знань, а і формування толерантного світогляду, який може стати основою для діалогу та співпраці між народами, незважаючи на їхні культурні, релігійні чи національні відмінності.

Щоб краще зрозуміти сучасний суперечливий світ, необхідно сформувані світоглядно-ціннісне підґрунтя для усвідомлення необхідності подолання ключових цивілізаційних розколів, яке передбачає дослідження внутрішньоструктурного потенціалу кожного цивілізаційного утворення щодо ресурсів толерантного ставлення до зовнішнього середовища і його аксіологічних структур. У такому аспекті можливий перехід від конфліктно-конфронтаційного до партнерсько-толерантного розуміння міжцивілізаційних взаємодій. Розуміння невідповідності міжцивілізаційних конфліктів з економічної точки зору необхідно, на нашу думку, підкріплювати світоглядними системними аргументами, які можуть бути надані лише в рамках розвинутих теоретичних і ціннісних структур, утворених завдяки такому світоглядно-формуючому явищу, як освіта.

Через це існує нагальна необхідність теоретично-інноваційного обґрунтування і практичного застосування освітянських механізмів міжнародного співробітництва та світоглядної комунікації. Освіта є основним чинником формування світоглядно-ціннісної толерантності, здатної до перетворення світоглядного сприйняття інших цивілізаційних переконань. Інтегративна сила світоглядної толерантності, вибудованої в освітньо-наукових структурах тієї чи іншої цивілізації, у подальшому буде визначати обличчя людства, його здатність до виживання і подальший людиноцентричний розвиток.

Важливим структурним аспектом міжцивілізаційної взаємодії, який потребує детального теоретичного осмислення і аналізу, є контакти і співробітництво, що виникають і укріплюються на рівні особистостей, організацій, інститутів, лабораторій, студентських угруповань тощо. Ще С. Л. Франк зазначав, що пошук єдності у світовому, міжнаціональному, світоглядно-ціннісному плані має починатися з рівня «малих союзів, заснованих на сусідстві, спільності праці і професійній зацікавленості, корпоративних об'єднаннях різного роду». Саме такими союзами, об'єднаннями, корпораціями, здатними створювати духовні основи для глобального культурного єднання, сьогодні можуть бути освітяни, які все більш активно вступають у міжнародний і міжцивілізаційний діалог, перетворюючись на спільноту-носія культурних цінностей світової єдності, в основі якої лежать принципи толерантності і відповідальності.

Освіта як середовище з загальнолюдськими, гуманістичними цінностями істинності, добра, взаємоповаги, братерства і свободи думки і самореалізації сьогодні є джерелом енергії толерантності і комунікації. Освіта, особливо в її європейській університетській традиції, завжди була джерелом породження смислів взаємопорозуміння на науковому, теоретично-філософському, ціннісно-гуманітарному рівнях. Донедавна освітня галузь існувала лише в межах національних держав, де школи та університети були осередками створення і розповсюдження національних культурних цінностей. Але об'єктивна ситуація, що домінує в сучасному європейському і світовому освітньому просторі, свідчить про необхідність якнайглибшої інтеграції національних освітніх систем у єдині регіональні і світові осередки знання, культури, просвітництва.

Важливість концептуального аналізу впливу освіти на міжцивілізаційні інтеграційні процеси та формування цінностей світової світоглядно-інтелектуальної єдності полягає ще і в тому, що цей вплив має багаторівневий і різнонаправлений характер, здійснюваний багатьма суб'єктами соціокультурної та просвітницької творчості. Випереджальна суть освіти, перспективна спрямованість до вирішення різних проблем, особливості організації освітнього процесу, спрямованого на інноваційний розвиток науково-педагогічних методів

сприяють тому, що саме інтеграція у сфері освіти разом із міжнародною науковою співпрацею є перспективною моделлю майбутнього світового міжцивілізаційного порозуміння і необхідною умовою для подальшого розвитку людства та його самозбереження.

Інтеграційні процеси в освітній сфері мають достатньо тривалі традиції (від учнівських і студентських обмінів до проведення міжнародних олімпіад із різних наук), однак тільки останніми десятиліттями уряди країн, керівники освітніх галузей, ректори закладів вищої освіти відчували необхідність глибшої організаційної, методичної, навчально-методичної уніфікації, яка б давала змогу учням, здобувачам вищої освіти, викладачам, науковим співробітникам різних країн долати міжнаціональні і міжцивілізаційні бар'єри у сфері навчальної і професійної самореалізації. Світ, перетворившись на єдину мережеву систему циркуляції різноманітної інформації, потребує від людини вміння компетентно цією інформацією користуватися, а інформаційний світ - глобального стилю мислення, вміння і світоглядної готовності долати міжцивілізаційні протиріччя (мовні, традиційні, релігійні тощо). Усвідомлення цих тенденцій призвело до того, що почали утворювати різні освітні та просвітницькі угруповання, союзи, асоціації тощо.

Одним із найвизначніших є процес інтеграції вищих навчальних закладів Європи, який отримав назву Болонського та перетворився на один із визначальних для сьогоднішньої європейської культури трендів. Болонський процес є своєрідною модельною відповіддю на виклики для суспільства і людини від світу глобальних міжцивілізаційних зіткнень. Цей рух обумовлений реальними змінами, які відбуваються на територіях Європи і світу: проблемами глобалізації, становленням інформаційного суспільства, посиленням міграційних процесів, мобільністю ринків праці, обміну між культурами, а головне – об'єктивно сформованою потребою навчитися «жити разом», зберігаючи при цьому власні етнічні, культурні, релігійні та інші розмаїтості, одночасно розуміючи і поважаючи один одного. Така потреба нагально примушує представників освіти і науки всього світу, як інтелектуально-ціннісного авангарду людства, бути прикладом пошуку ефективних засобів єднання перед загрозами, які постають перед людством через кризові тенденції становлення глобалізованого світу. Освіта і наука, отже, стають своєрідною «експериментальною лабораторією» із вироблення механізмів прищеплення великим спільнотам, суб'єкти яких перебувають по різні боки цивілізаційних розколів, світоглядної необхідності єднання та аксіологічного підґрунтя міжцивілізаційної толерантності і солідарності, виключно на основі яких, на наше глибоке переконання, стане можливим подолання негативних для людства

і людини наслідків процесів глобалізації, інформатизації, корпоративізації сучасного світу.

Принцип побудови єдиного освітнього простору на основі збереження унікальності і своєрідності його суб'єктів зрештою має сприяти утворенню світоглядного переконання загальних мас населення всіх країн у необхідності солідаристсько-толерантного ставлення до інших цивілізаційно-культурних цінностей. Пріоритетність у цьому аспекті освіти і науки визначена двома чинниками: по-перше, суб'єкти цього процесу (освітянські і наукові спільноти) більше усвідомлюють необхідність такого єднання та мають значний потенціал світоглядно-інтелектуальної толерантності; по-друге, саме просвітницький потенціал освіти здатний ефективно вплинути на зародження і розвиток нових цінностей толерантності і солідарності у великих масах населення. Болонський процес, створений для об'єднання університетських спільнот Європи, насправді виконує набагато важливішу функцію – загальноцивілізаційне єднання на основі цінностей знання, добра, справедливості, толерантності і солідарності, що робить цей процес особливим явищем в історії світової освіти і розвитку загальнолюдської цивілізації.

Отже, освіта сьогодні відіграє головну роль у формуванні міжцивілізаційного діалогу, який особливо важливий в умовах російської агресії проти України. Саме через освітні й культурні ініціативи можливе подолання глибоких розколів між різними цивілізаціями та народами. Створення глобального освітнього простору на основі взаємної поваги, толерантності та солідарності – це шлях до мирного співіснування у світі, де агресія і насильство не матимуть місця. Інтеграція наукового та освітнього потенціалу, спрямованого на подолання цивілізаційних протиріч, є важливим кроком до майбутнього, де домінуватимуть гуманістичні цінності та повага до кожної людини.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П., Андрущенко Т. В., Савельєв В. Л. Конституціоналізація освітнього простору Європи: аксіологічний вимір. Київ: «МП Леся», 2014. 460 с.

Наукове видання

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО,
КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ XII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»

25 жовтня 2024 р.

Відповідальність за редагування та достовірність інформації несуть автори робіт.

Відповідальний за випуск Толстов І. В.

Підписано до друку 25.10.2024 р.
Умовн. друк. арк. 13,5. Тираж . Замовлення № .

Художнє оформлення Л.І. Мачулін

Свідоцтво про держреєстрацію: сер. ХК №125 від 24.11.2004

Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,

61050, Харків-50, майдан Фейсбаха, 7.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.